

# Spis treści

## SŁOWO OD AUTORA

Transgresje i heterologie wychowania ..... 9

WSTĘP..... 23

## WPROWADZENIE

Kontestacyjna heterologia radykalności interpretacyjnej..... 31

## CZĘŚĆ I

### GRANICZNOŚĆ I TRANSGRESYJNOŚĆ W OBSZARZE TRADYCJI HUMANISTYCZNEJ

**ROZDZIAŁ 1. Transgraniczność pedagogiki, kultury i psychoanalizy** ..... 41

**1.1. Graniczność jako podstawa transgresyjności nauk humanistycznych** ... 44

Kulturowa banalność zła ..... 46

Granice wiedzy a kulturowa produkcja przyjemności ..... 51

Łaska przekraczania granic/zdarzenie w kulturze ..... 55

**1.2. Granice i transgresje współczesnego wychowania a symboliczne  
wyzwania dla pedagogiki** ..... 56

Granice minimum kulturowego a pedagogiczne reminiscencje..... 59

Transmisja granic – kontekst heterologiczny i metafizyczny ..... 62

Granice widzialności świata ..... 65

Zdarzenia graniczne a sublimacja..... 68

Psychoanaliza jako otwarty projekt dla wychowania ..... 71

**ROZDZIAŁ 2. Kulturowy projekt edukacji kontestacyjnej** ..... 75

**2.1. Kontestacyjny wymiar pedagogiki krytycznej**..... 77

Dialektyzacja pedagogiki krytycznej ..... 82

Odwaga bycia innym niż wszyscy ..... 84

Redukcja paradygmatu pedagogicznego – dekonstrukcja  
czy dialektyzacja podmiotu..... 88

Ambiwalencja, separacja, dwoistość strukturalna w przestrzeni  
pedagogiki światowej ..... 91

**2.2. Recepcja koncepcji psychoanalitycznych we współczesnym dyskursie  
pedagogicznym. Perspektywa kontestacyjna** ..... 95

Wystarczająco dobra matka Donalda Woodsa Winnicotta..... 96

Kontestacje wystarczających i niewystarczających funkcji rodziców ..... 101

Efekt homara oraz inicjacja w psychoanalizie Françoise Dolto ..... 103

Dramat udanego dziecka? Paradoxy wychowania według Alice Miller..... 110

Efekt odwrócenia – Erik H. Erikson *via* Melanie Klein..... 120

## CZĘŚĆ II

### PSYCHOANALITYCZNA TRANSGRESYJNOŚĆ W PERSPEKTYWIE GRANICZNOŚCI PRAKTYKI WYCHOWAWCZEJ. PERSPEKTYWA KONTESTACYJNA

#### ROZDZIAŁ 3. Psychoanalityczne pogranicza wychowania.

Struktura społeczna a rozwój podmiotu . . . . .	127
<b>3.1. Freudowska kultura popędu śmierci . . . . .</b>	<b>130</b>
Spór o psychoanalizę . . . . .	131
Popęd jako podstawa rozwoju . . . . .	137
Podmiot w stanie wojny . . . . .	152
<b>3.2. Transgresje i hipokryzje kultury . . . . .</b>	<b>158</b>
Kulturowa racjonalizacja więzi <i>libidynalnych</i> . . . . .	159
Mit różnicy biologicznej jako determinanty aktywności popędowej . . . . .	162
Kompleksy rodzinne . . . . .	166
Sublimacja jako przekroczenie kulturowej transgresji . . . . .	168

#### ROZDZIAŁ 4. Społeczeństwo bez ojca Jacques'a Lacana . . . . . 173

<b>4.1. Spór o <i>Imię Ojca</i> – psychoanalityczna baśń o Ojcu i Matce . . . . .</b>	<b>178</b>
Różnicowanie płci jako akt mowy. . . . .	179
Frustracja domagania się – jako szansa na dialektyzację pragnienia . . . . .	181
Historia <i>Imienia Ojca (Les Noms-du-Pere)</i> . . . . .	182
Seksualność a tożsamość płciowa w rozwoju podmiotu . . . . .	186
<b>4.2. Śladem (nie)obecnego ojca. Rany nie tylko symboliczne . . . . .</b>	<b>188</b>
Paternalny i maternalny porządek symboliczny . . . . .	190
Deficyt funkcji ojcowskiej w aspekcie podmiotowego kryzysu rozwojowego . . . . .	196
Figury rodzicielskie wobec transmisji kodu kulturowego . . . . .	198
Romans rodzinny jako porządek faktów rozwojowych . . . . .	201
Fratenizacja funkcji ojcowskiej . . . . .	204

## CZĘŚĆ III

### PEDAGOGICZNY PROJEKT ZMIANY STRATEGII WYCHOWANIA. RYZIKO JAKO WARUNEK ROZWOJU

#### ROZDZIAŁ 5. Pedagogika (nie)widzialna. Kształtowanie świadomości

pedagogicznej w perspektywie psychoanalizy Lacanowskiej . . . . .	213
<b>5.1. Psychoanaliza jako interpretacja i jako klinika – w stronę pedagogiki poszukującej . . . . .</b>	<b>217</b>
Wprowadzenie do kliniki podmiotu . . . . .	219
Figury języka w klinice podmiotu . . . . .	221
Efekt alienacji w języku a „litera nieświadomości” . . . . .	225

<b>5.2. Anamorfoza, czyli oszustwo spojrzenia <i>Innego</i></b> .....	226
Schemat optyczny Jacques'a Lacana .....	228
Anamorfoza jako tajemnica <i>Innego</i> .....	231
Widzialne–niewidzialne: dialektyka oka i spojrzenia .....	233
Maskarada – rola spojrzenia w relacji edukacyjnej .....	238
<b>5.3. Topologiczna wielowymiarowość rzeczywistości podmiotowej</b> .....	241
Triangulacja jako logika przyczynowości .....	242
Dialektyka węzła boromejskiego .....	245
Figury topologiczne .....	250
Pluralizacja <i>Imion Ojca</i> i zastępstwo <i>sinthomu</i> .....	254
<b>ROZDZIAŁ 6. Strategie wychowania: ryzyko jako warunek rozwoju.</b>	
<b>Pomiędzy <i>wyobrażeniową</i> racjonalnością, <i>symboliczną</i> komunikacją</b>	
<b>a <i>realną</i> niemożliwością</b> .....	261
<b>6.1. Kompetencje psychoanalityczne w budowaniu dialogu</b>	
<b>wychowawczego</b> .....	265
Refleksje o filozofii: dialogu – spotkania – <i>Innego</i> .....	267
Psychoanaliza a wychowanie .....	270
Kompetencje psychoanalityczne .....	275
Konteksty psychoanalizy Lacanowskiej w dyskursie pedagogicznym .....	279
<b>6.2. Pomiędzy mistyfikacją, maskaradą a demistyfikacją i demaskacją</b> .....	282
Demaskacja: zakładany podmiot wiedzy – perspektywa	
psychoanalityczna .....	284
Mistyfikacja pułapek perswazyjności wobec aksjologicznej	
demistyfikacji kwadratury AIDS .....	288
Maskarada pedagogiczna: estetyka znaczącego a iluzja pierwszego .....	292
„Przewrót” formacji intelektualnej – 4T refleksji pedagogicznej	
(transformacje, transmisje, transgresje, trans) .....	296
<b>ZAKOŃCZENIE</b>	
<b>Ślepy zaulek nieograniczonej transgresji</b> .....	301
<b>ANEKS I. Indeks kluczowych Freudowskich pojęć psychoanalizy</b>	
<b>znaczących dla pedagogiki</b> .....	305
<b>ANEKS II. Indeks kluczowych pojęć psychoanalizy Lacanowskiej</b>	
<b>znaczących dla pedagogiki</b> .....	321
<b>Bibliografia</b> .....	351
<b>Spis rysunków</b> .....	381
<b>Indeks pojęć psychoanalitycznych</b> .....	383
<b>Indeks nazwisk</b> .....	387